

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет філології та журналістики

Кафедра української літератури

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

ПОРІВНЯЛЬНА ФОЛЬКЛОРИСТИКА

підготовки здобувачів вищої освіти

всіх спеціальностей

другого (магістерського) рівня

Луцьк – 2023

Силабус вибіркового освітнього компонента «Порівняльна фольклористика» підготовки здобувачів освіти другого (магістерського) рівня всіх спеціальностей.

Розробник:

Давидюк В. Ф., доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української літератури.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри української літератури.

Протокол № 1 від 30 серпня 2023 року.

Завідувач кафедри

доц. Яручик В.П.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна / заочна форма навчання	для здобувачів освіти другого (магістерського) рівня всіх спеціальностей	Нормативна
Кількість годин/кредитів 120/ 4		Рік навчання <u> 1 </u>
		Семестр <u> 1 </u>
		Лекції 10 / 4 год.
		Практичні (семінарські) 14 / 6 год. Лабораторні <u> </u> год. Індивідуальні <u> </u> год.
ІНДЗ: нема		Самостійна робота 88 / 87 год.
	Консультації 8 / 14 год.	
		Форма контролю: залік
Мова навчання:		українська

II. Інформація про надавача освітніх послуг

Прізвище, ім'я та по батькові **Давидюк Віктор Феодосійович**

Науковий ступінь **доктор філологічних наук**

Вчене звання **професор**

Посада **професор**

Контактна інформація **0671929861** (номер мобільного зв'язку, електронна адреса) **totem2004@bigmir.net**

Дні занять (посилання на електронний розклад): <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу.

Курс розрахований на магістрантів першого року навчання задля ознайомлення їх з новою інтердисциплінарною методикою, яка рекомендується для докторантських студій. Преамбула полягає в тому, що фольклорна компаративістика, яка набула чимало прихильників у 60 – 80 роках ХІХ ст., згодом була визнана науково неспроможною з погляду багатьох явищ фольклору. Сьогодні зрозуміло, що причина цієї неспроможності полягала в спробі пояснити існування одних і тих же явищ у різних народів культурними запозиченнями в історичні часи. Нинішній стан науки дозволяє зрозуміти, що вік багатьох цих запозичень був істотно применшений. Набагато більше збігів легше пояснюється збігом ареалу поширення археологічних культур, а ще більше даних біогенетики населення, що виступає ретрансляторами цих фольклорних явищ.

Застосування палеонтологічного методу, заснованого на цих двох допоміжних галузях науки, дозволяє розв'язати чимало фольклористичних задач, які вважалися такими, що не мають розв'язку. В цьому може бути майбутнє серйозних фольклористичних досліджень. Тому так важливо, щоб здобувачі освітніх послуг, які обрали предметом своїх досліджень фольклористику, були готові до цих викликів.

2. Мета викладання освітнього компонента «Порівняльна фольклористика» – методологічна фахова підготовка магістрантів спеціальності «Філологія», ознайомлення їх із засадами фольклористичної компаративістики, історією її формування, принципами застосування основних методів порівняльних досліджень та новими можливостями завдяки застосування палеонтологічного та культурно-генетичного підходів. Курс сприятиме узагальненню і систематизації знань з теорії фольклору, з історії фольклористики та розширенню методологічної орієнтації слухачів, відкриватиме нові можливості для наступних самостійних досліджень за інноваційними методиками.

Основні завдання освітнього компонента «Порівняльна фольклористика»: формування методологічної орієнтації здобувачів освіти; засвоєння ними теоретичних та практичних знань про методологію фольклористичної компаративістики, зокрема порівняльно-історичний, порівняльно-типологічний, порівняльно-генетичний методи та окремі їхні підходи й аспекти; опанування практичними методиками порівняльного аналізу.

- Усвідомлення механізмів походження та поширення фольклору
- Ознайомлення з етапами розвитку фольклорної компаративістики;
 - Обізнаність з минулими недоліками фольклорної компаративістики та причинами її занепаду;
 - Усвідомлення основних переваг інтердисциплінарного підходу в сучасних компаративістичних дослідженнях та оволодіння новими інтердисциплінарними методиками;
 - Осягнення основних досягнень палеонтологічної методики в гуманітарних науках;
 - Ознайомлення з найновішими досягненнями в галузі історичної погенетики та застосуванням її даних в культурно-антропологічних дослідженнях;
 - Отримання інформації про географію основних ДНК-маркерів Старого світу та її кореляцію з географією культурних артефактів.
 - Уміти аналізувати фольклорні тексти з погляду історії та естетики;
 - Здобути навички розробки конкретних варіантів порівняльних досліджень українського фольклору в світовому контексті;
 - Вміння застосовувати інтердисциплінарний підхід;

- Готовність майбутніх магістрів філології до пошуків нових шляхів застосування опанованих методик досліджень

3. Пререквізити

Український фольклор, українська фольклористика

4. Постреквізити

Культурологія, культурна антропологія, етнологія

5. Результати навчання (компетентності).

Перелік компетентностей випускника	
Інтегральна компетентність (ІК)	Здатність розв'язувати комплексні філологічні та освітньо-педагогічні завдання в процесі викладання філологічних освітніх компонентів у навчальних закладах III-IV рівня акредитації; здатність провадити науково-методичні дослідження філологічного спрямування.
Загальні компетентності (ЗК)	<p>ЗК 1. Здобуття глибоких знань із спеціальності (групи спеціальностей), за якою (якими) здобувач освітніх послуг проводить дослідження, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за обраною спеціальністю, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти;</p> <p>ЗК 2. Набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проектами та/або складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти;</p> <p>ЗК 3. Здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською або іншою відповідно до специфіки спеціальності) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти.</p> <p>ЗК 4. Оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного світогляду на основі абстрактного мислення, критичного аналізу, оцінки, синтезу і генерування нових та складних ідей.</p> <p>ЗК 5. Здатність вільно оперувати абстрактними категоріями, логічно і водночас нестандартно мислити при вирішенні професійних проблем.</p> <p>ЗК 6. Вміння фахово-коректно, на засадах академічної доброчесності, провадити наукове дослідження.</p> <p>ЗК 7. Здатність здійснювати в процесі наукового дослідження пошук</p>

	<p>легітимних джерел, опрацьовувати великі обсяги інформації, диференціювати джерела, залучати найбільш необхідні для вирішення поставленої мети фахових праць.</p> <p>ЗК 8. Вміння інтегрувати напрацювання національної науки у світовий науковий простір, використовувати у науковій діяльності ресурси наукометричних баз та надбання національної науки.</p> <p>ЗК 9. Здатність комунікувати з науковцями різних галузей знань, вирішувати завдання, які вимагають залучення ідей із суміжних чи віддалених галузей сучасної науки.</p> <p>ЗК 10. Здатність керувати науковими програмами та проєктами, вміння працювати індивідуально і колективно над вирішенням складних наукових завдань.</p> <p>ЗК 11. Здатність дотримуватися етичних норм поведінки у науковій діяльності, бути критичним і самокритичним, діяти соціально відповідально та свідомо.</p> <p>ЗК 12. Здатність комунікувати із представниками ЗМІ.</p>
<p>Фахові компетентності (ФК)</p>	<p>ФК 1. Вміння на високому рівні, з опертям на досягнення сучасної науки, виконувати оригінальне наукове дослідження у філологічній галузі.</p> <p>ФК 2. Здатність розширювати і використовувати категоріальний апарат філологічної науки для ефективного вирішення нових наукових завдань.</p> <p>ФК 3. Вміння обрати найбільш ефективні методи дослідження для поставленої мети, на основі знань сучасної методології.</p> <p>ФК 4. Здатність формувати свій науковий імідж в процесі саморозвитку, виробляти потребу бути в епіцентрі філологічної науки.</p> <p>ФК 5. Здатність критично і самокритично мислити в процесі рецепції, інтерпретації та аналізу фольклорних текстів.</p> <p>ФК 6. Здатність стежити за сучасною фольклористикою, виділяти синхронічні взаємодії і діахронічні дискурси.</p> <p>ФК 7. Вміння розглядати відомі явища під новим кутом зору, виділяти фрагменти, важливі для розвитку української фольклористики, бачити закономірності взаємодії центру і периферії у явищах культури, виділяти лімінальні дискурси.</p> <p>ФК 8. Вміння творчо застосовувати педагогіку і психологію вищої школи у викладанні фольклористики.</p>
<p>7 – Програмні результати навчання</p>	
<p>ПРН 1. Обирати необхідну для здійснення наукового дослідження методологію, орієнтуючись на останні досягнення світової науки.</p> <p>ПРН 2. Планувати і виконувати актуальні для науки, прикладні та фундаментальні дослідження, фактичний і теоретичний матеріал підпорядковувати меті, аргументувати послідовність виконання, робити обґрунтовані висновки, захищати результати на різних рівнях апробації.</p> <p>ПРН 3. Свідомо формувати власну картину світу на основі сучасного гуманітарного світогляду, бути відкритим до новацій та ідей, які продукують науковці різних гуманітарних наук, вміти їх проєктувати на потреби філологічної галузі.</p> <p>ПРН 4. Розуміти зв'язок усіх філологічних дисциплін, специфіку і необхідність вузької спеціалізації, взаємодію регіональної, національної, світової філології, місце у загальному науковому пошуку літературознавчого дослідження.</p>	

ПРН 5. Опанувати сучасну методологію гуманітарних наук, обрати і оволодіти для практичного застосування методами, найбільш ефективними в роботі з фольклорними текстами, напрацювати комплексний метод філологічного аналізу тексту.

ПРН 6. Вміти обирати найбільш актуальні теми для фольклористичного дослідження, поєднувати загальні потреби галузі зі своїми власними науковими інтересами.

ПРН 7. Концептуалізувати філологічний словник: вміти простежити дискурси кожного з ключових понять наукового проєкту.

ПРН 8. Вільно володіти жанрами, необхідними для апробації наукової продукції і її використання у викладацькій роботі: тези доповіді, матеріали конференції, науково-популярна або академічна стаття, розділ монографії, монографія, посібник, тощо.

ПРН 9. Вільно володіти ресурсами бібліотек, користуватися паперовими, електронними носіями, інтернет-ресурсами з одночасним вмінням критично сприймати сумнівну інформацію, недостатньо достовірні джерела.

ПРН 10. Усвідомлено уникати прямого чи прихованого плагіату; вміти чітко і коректно формулювати висновки науковців, на ідеї і концепції яких спирається власне дослідження; переконливо й органічно вводити цитацію у власний мовленнєвий потік.

ПРН 11. Вдосконалювати знання української мови, формувати свій стиль наукового викладу, в якому поєднується багатий словник спеціальних наукових термінів і здатність чітко формулювати думку, знаходити креативні і переконливі висловлювання для передачі своїх знань.

ПРН 12. Активно використовувати у науковій діяльності і її популяризації знання іноземної мови, стежити за новинками світового літературознавства, залучати неперекладені тексти у власне наукове дослідження.

ПРН 13. Вміти вести науковий діалог або дискусію, шліфувати вміння чути опонента і аргументовано відстоювати власну позицію, чітко формулювати суть розбіжності у поглядах.

ПРН 14. Поповнювати тезаурус філософськими і психологічними концептами, активно залучати до фольклористичного дослідження праці класиків філософії і психології, не лише в якості теоретичної чи методологічної бази, а й для розширення власного гуманітарного світогляду, усвідомлення особливостей творчого процесу науковця.

6. Структура освітнього компонента.

У випадку, якщо екзамен не обов'язковий або форма контролю – залік, у таблиці показати розподіл балів у межах 100.

Якщо екзамен є обов'язковою формою контролю, розподіл балів показати в межах 40.

. Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Практ.	Сам. Роб.	Конс.

Змістовий модуль 1. Методологія порівняльної фольклористики						
Тема 1. Генетично-порівняльний метод у фольклористиці	9 /9		2 /0	6 /8	1/0	4
Тема 2. Генетична кореляція українського фольклору	9/9		2/0	6 /8	1/0	4
Тема 3. Генетична міфологія «русского мира»	9/9		2/0	8 /8	1/2	4
Тема 4. Допоміжні методи порівняльної фольклористики	4		2/0	4 /4	0/0	4
Разом за змістовим модулем 1	35/31		8/0	24 /28	3/2	16

Змістовий модуль 2. Прикладні аспекти генетично-порівняльного методу в фольклористиці						
Тема 5. Типологія найдавніших артефактів європейської культури. Особливості збереження та поширення фольклору	8/6	2/0		6 /6	0/0	6
Тема 6. Біогенетичні маркери як основа «прочитання» спорідненості фольклорних традицій.	8/8		2/2	6 /6	0/0	10
Тема 7. Найархаїчніші явища фольклору та ареал їхнього поширення. Праєвропейський фольклор – фольклор носіїв Y-хромосоми ІІ. Поширення праєвропейської культурної спадщини в Україні та Європі.	12/12	2/2		8 /8	2/2	10
Тема 8. Фольклор неолітичних скотарів та рільників у межах поширення Y-хромосоми ІІ. Культурне «представництво» в південно-західних областях України та на периферії поширення неолітичних культур.	11/9	2/0		8 /8	1/1	10

Тема 9. Індоевропейський фольклор в контексті поширення Y-хромосоми R1a1. Культ предків – світоглядна основа індоевропейського фольклору	11/11	2/2		8/8	1/1	10
Разом за змістовим модулем 2	50/44	8/4		36/36	4/4	46
Змістовий модуль 3. Унікальні явища українського фольклору в генетично-порівняльному аспекті						
Тема 10 . Обряд викликання дощу в народів Європи			2	6 /6	0/2	6
Тема 11. Регіональні особливості українського фольклору Карпат у контексті етнобіогенетики			2/2	8 /8	1/2	8
Тема 12. Фенологічно-генетична концепція Коляди			2	6/6	0/2	8
Тема 13. «Битва народів» у весільних посиранках-просторіках західних поліщуків			2/2	6/5	0/2	6
Разом за змістовим модулем 3			8/4	26 /25	1/8	38
Види підсумкових робіт залік						
Усього годин/балів		10 /4	14/6	88 /87	8	120/100

Теми семінарських занять

№ з/п	Тема, питання для обговорення	К-сть годин	Бали
1	Генетично-порівняльний метод у фольклористиці	2	8
2	Генетична кореляція українського фольклору	2	8
3	Геномна міфологія «руського мира»	2	6
4	Допоміжні методи порівняльної фольклористики	2	6
5	Обряд викликання дощу в народів Європи	2	6
6	Регіональні особливості українського фольклору	2	6

	Карпат у контексті етнобіогенетики		
7	Фенологічно-генетична концепція Коляди	1	6
8	«Битва народів» у весільних посиранках-просторіках західних поліщуків	1	6

Зміст самостійної роботи здобувачів освіти

№ з/п	Тема, зміст роботи	Кількість годин
1	Тема 1. Генетично-порівняльний метод у фольклористиці. Опрацювати статтю В.Давидюка Генетично-порівняльний метод – нові можливості фольклористичної компаративістики «//Література, фольклор, проблеми поетики. Вип.36. К., 2012. С.66–85. Про значення фітоантропоморфної жертви в купальському обряді //Sempertiro:Науковий збірник на пошану доктора філологічних наук, професора, дійсного члена Академії наук Вищої школи, заслуженого діяча науки і техніки України Володимира Качкана. Івано-Франківськ, 2010. С. 246 – 272. Промоніторити в інтернеті обряд жертвоприношення в різних народів світу та визначити його господарське спрямування. Відобразити отриману інформацію у вигляді інтелект-карт (методом майндмеплінгу)	8
2	Тема 2 Генетична кореляція українського фольклору. Опрацювати статтю В.Давидюка «Генетична кореляція українського фольклору»//Вісник СНУ. Серія «Філологічні науки», 2017. № 11–12 (360–361). С.21–32 а також «Календарний міф у контексті етнічно-культурної кореляції (на прикладі басейну Турії) // Різдвяна містерія: Матеріали наукового симпозіуму „Традиції різдвяної драми в театрі ляльок”.Луцьк: ПрАТ „Волинська обласна друкарня”, 2013. С. 123- 131.	6
3	Тема 3. Геномна міфологія «руського мира». Опрацювати статтю В.Давидюка «Геномна міфологія «Русського мира» // Література. Фольклор. Проблеми поетики. 2014. Вип.40. С.46–64 та проаналізувати, які	8

	маніпуляції використано для створення бажаної картини генетики москвинів.	
4	Тема 4. Допоміжні методи порівняльної фольклористики. Опрацювати статтю В. Давидюка «Допоміжні методи порівняльної фольклористики» (Студії з порівняльної фольклористики. С. 136 –144) та скласти відповідну карту пам'яті.	4
5	Тема 5. Типологія найдавніших артефактів європейської культури Особливості збереження та поширення фольклору. Пролюструвати статті К.Грушевської, К. Копержинського в журналі «Первісне громадянство» та визначити їх актуальність для перспективних досліджень сучасної фольклористики.	6
6	Тема 6. Біогенетичні маркери як основа «прочитання» спорідненості фольклорних традицій. Опрацювати статтю Кочкіна та	6
7	Тема 7. Найархаїчніші явища фольклору та ареал їхнього поширення. Праєвропейський фольклор – фольклор носіїв Y-хромосоми І1. Поширення праєвропейської культурної спадщини в Україні та Європі. Скопіювати з інтернету карту популяції Y-хромосоми І1 та нанести на неї локуси поширення явищ праєвропейської культури 1) колових танців, 2) коломийок, 3) дайн, 4) рун. Знайти та берегти інформацію про шляхи постмезолітичної міграції праєвропейців на теренах Європи. Опрацювати статтю А.Іваницького «Історичний синтаксис фольклору»	8
8	Тема 8. Фольклор неолітичних скотарів та рільників у межах поширення Y-хромосоми І2. Культурне «представництво» в південно-західних областях України та на периферії поширення неолітичних культур. Прочитати статтю. Ю. Панченка. «Становлення скотарських культів в неоліті степової України». Виписати основні положення зі статті О. Манька «Ідеї Г. Чайлда та їх застосування для вивчення неоліту Східної Європи». Скопіювати з інтернету карту популяції Y-хромосоми І2 та нанести на неї ареал поширення плувіального обряду.	8

9	<p>Тема 9. Індоевропейський фольклор в контексті поширення Y-хромосоми R1a1. Культ предків – світоглядна основа індоевропейського фольклору. Прочитати розділ «Індоевропейський фон» з монографії М.Поповича «Нарис історії культури України». К., 1998. С. 7-21.Опрацювати статті про культ предків у календарній обрядовості, розміщені в інтернеті. На карту поширення гаплогрупи R1a1 нанести ареали поширення обрядів, пов'язаних із культом предків, Знайти прояви культу предків у календарному фольклорі українців (переважно в русальному й купальському)</p>	8
10	<p>Тема 10. Обряд викликання дощу в народів Європи Опрацювати статтю В.Давидюка «Обряд викликання дощу в народів Європи»</p>	6
11	<p>Тема 11. Регіональні особливості українського фольклору Карпат у контексті етнобіогенетики Опрацювати статтю В. Давидюка «Регіональні особливості українського фольклору Карпат у контексті етнобіогенетики»</p>	8
12	<p>Тема 12. Фенологічно-генетична концепція Коляди. Опрацювати статтю В. Давидюка «Фенологічно-генетична концепція Коляди» та скласти таблицю аргументів на користь українського походження колядування та контраргументів на користь греко-римського.</p>	6
13	<p>Тема 13. «Битва народів» у весільних посиранках-просторіках західних поліщуків. Опрацювати статтю В. Давидюка «Битва народів у весільних пересварках західних поліщуків»</p>	6 / 5
	Разом	88 / 87

IV. Політика оцінювання

Політика надавача освітніх послуг щодо магістрантів. Магістрант повинен відвідувати всі практичні заняття і брати активну участь в навчальній діяльності, а також виконувати завдання самостійної роботи.

Політика щодо академічної доброчесності.

Здобувач освітніх послуг самостійно виконує завдання для практичних занять та самостійної роботи, так само завдання підсумкового контролю; надає правдиву інформацію про результати своєї навчальної діяльності; вказує джерела чужих думок у випадку їхнього використання.

Недопустима жодна з форм порушення академічної доброчесності (присвоєння чужих робіт чи ідей, плагіат, некоректне цитування і под.). За таких дій – адекватна реакція відповідно до таких нормативних документів:

- [«Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату»](#);
- [«Кодекс академічної доброчесності»](#).

Здобувачам освітніх послуг зараховуються результати навчання, здобуті в процесі неформальної та інформальної освіти. Докладнішу інформацію можна отримати за покликанням: [«ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті»](#).

Підсумковий контроль

Залік

VI. Шкала оцінювання

<i>Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності</i>	<i>Лінгвістична шкала</i>
90 – 100	зараховано
82 – 89	зараховано
75 – 81	зараховано
67 – 74	зараховано
60 – 66	зараховано
1 – 59	не зараховано

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Давидюк В. Студії з порівняльної фольклористики. Луцьк: Вежа-Друк, 2022. 156 с.

Давидюк В. Генетична кореляція українського фольклору // Вісник СНУ. Серія «Філологічні науки», 2017. № 11–12 (360–361). С. 21 –32.

Давидюк В. Генетично-порівняльний метод – нові можливості фольклористичної компаративістики // Література, фольклор, проблеми поетики. Вип.36. Київ, 2012. С. 66–85.

Давидюк В. Геномна міфологія «руського мира»// Література. Фольклор. Проблеми поетики. 2014. Вип.40. С. 46–64.

Давидюк В. Первісна міфологія українського фольклору. Луцьк, 2007. 320 с.

Давидюк В. Ф. Вибрані лекції з українського фольклору (в авторському дискурсі). Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2018. 436 с.

Давидюк В. Зачароване Полісся. Луцьк: Терен, 2018. 288 с.

Давидюк В. Круглий рік. Досліди з поля календарного фольклору Західного Полісся. Луцьк: Вежа-Друк, 2019. 244 с.

Кіндрачук Надія. Традиції та звичаї в календарній обрядовості жителів Карпатського євро регіону // Календарна обрядовість у життєдіяльності етносу. Одеса, 2011. С.139-144.

Коваль-Фучило Ірина. Ринцівки - українське великоднє колядування (у контексті польського "Лингуса-Шмігуса" і білоруських волочобних пісень) // Календарна обрядовість у життєдіяльності етносу. Одеса, 2011. С.151–160.

Курінна Марина. Колядна традиція чехів Північного Приазов'я як складова різдвяного циклу свят (на матеріалах дослідження с. Новгородківка Мелітопольського р-ну Запорізької обл.) // Календарна обрядовість у життєдіяльності етносу. Одеса, 2011. С. 203–212.

Костенко Людмила. Троїцька та купальська рослинна атрибутика Лівобережного Полісся //Календарна обрядовість у життєдіяльності етносу. Одеса, 2011. С. 183–193.

Щербань Анатолій. Здобутки, проблеми й перспективи вивчення"календарних" зображень Лівобережної України початку доби заліза //Календарна обрядовість у життєдіяльності етносу. Одеса, 2011. С. 343.

Якиминська Любов. Купальська обрядовість в степовому Побужжі Календарна обрядовість у життєдіяльності етносу. Одеса, 2011. С. 351.

Яковлева Ольга. Спільне коріння символіки в українських родинних і календарних обрядах // Календарна обрядовість у життєдіяльності етносу. Одеса, 2011.С. 355.

https://uk.wikipedia.org/wiki/Гаплогрупа_R1a

https://uk.wikipedia.org/wiki/Гаплогрупа_I2

[https://uk.wikipedia.org/wiki/Гаплогрупа_G_\(Y-ДНК\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Гаплогрупа_G_(Y-ДНК))